

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 452 din 27 mai 2005

HOTĂRÂREA
din 12 octombrie 2004
în cauza Bursuc împotriva României
(Cererea nr. 42.066/98)
Definitivă la

12 ianuarie 2005

În cauza Bursuc împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a II-a), statuând în cadrul unei camere formate din domnii J.-P. Costa, președinte, A. B. Baka, L. Loucaides, C. Bîrsan, K. Junwiert, V. Butkevych, doamna W. Thomassen, judecători, și doamna S. Dolle, grefier de secție, după deliberare în Camera de Consiliu la datele de 4 noiembrie 2003 și 21 septembrie 2004,

pronunță hotărârea pe care a adoptat-o la data de 21 septembrie 2004.

PROCEDURĂ

1. La originea cauzei se află Cererea nr. 42.066/98 introdusă împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Ion Bursuc (*reclamantul*), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (*Comisia*) la data de 21 mai 1998, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*). În urma decesului reclamantului din data de 24 ianuarie 2001, soția sa, doamna Laura Bursuc, și-a exprimat la data de 6 martie 2001 dorința de a continua procesul. Pentru motive de ordin practic, prezenta hotărâre va continua să îl numească pe domnul Bursuc „reclamant”, deși această calitate ar trebui să fie atribuită doamnei Bursuc [*Hotărârea Dalban împotriva României* (GC), Plângerea nr. 28.114/95, paragraful 1, Culegere de hotărâri și decizii 1999 - VI].

2. Până la deces, reclamantul a fost reprezentat de către soția sa, doamna Laura Bursuc, avocat din Piatra-Neamț. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de către doamna R. Rizoiu, Agentul Guvernului român la Curtea Europeană a Drepturilor Omului din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul susține în special că a fost supus la rele tratamente de către agenții de poliție în timpul perioadei de reținere.

4. Cererea a fost transmisă Curții la data de 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 adițional la Convenție.

5. Cererea a fost repartizată primei secții a Curții (conform art. 52 din Regulamentul Curții, denumit în continuare *regulament*). În cadrul acestei secții, camera desemnată să examineze cererea (conform art. 27 alin. 1 din Convenție) a fost constituită potrivit art. 26 alin. 1 din regulament.

6. La data de 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat structura secțiilor sale (art. 25 alin. 1 din regulament). Cererea a fost repartizată celei de-a doua secții a Curții, astfel reorganizată (art. 52 alin. 1).

7. Prin decizia din 4 noiembrie 2003, camera a recunoscut calitatea văduvei reclamantului de a continua procesul în locul său, declarând cererea admisibilă. Curtea a solicitat Guvernului prezentarea unor informații suplimentare.

8. Guvernul a răspuns printr-o scrisoare din data de 4 decembrie 2003.

9. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la fondul cauzei (conform art. 59 alin. 1 din regulament).

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

10. Reclamantul s-a născut în anul 1949 și a avut domiciliul în Piatra-Neamț, până la decesul său, survenit la data de 24 ianuarie 2001.

A. Relele tratamente la care reclamantul pretinde că a fost supus

1. Tratamentele incriminate

a) Teza reclamantului

11. La 27 ianuarie 1997, în jurul orei 19,45, reclamantul, de profesie consilier juridic, a fost oprit de către 2 agenți de poliție, C.S. și C.P., în timp ce se afla într-un bar din sediul Partidului Democrat din Piatra-Neamț. Cei 2 agenți de poliție s-au adresat reclamantului, solicitându-i în mod nepolitic să prezinte cartea de identitate („Dă buletinul, bă”). Reclamantul le-a răspuns pe același ton („De ce, bă?”). Drept răspuns, cei 2 agenți de poliție l-au lovit pe reclamant cu pumnii și cu picioarele, i-au pus cătușe și l-au târât într-o mașină a poliției, parcată la o distanță de 30 de metri de sediul partidului. În mașina, reclamantul a fost din nou lovit cu pumnii și cu bastoanele, astfel încât a căzut într-o stare de semiconștiență.

12. Adus la sediul poliției, reclamantul a fost dus într-o cameră unde a fost bătut cu bestialitate de către aproximativ 8 polițiști. Aceștia l-au aruncat pe reclamant pe jos, l-au bătut

cu picioarele, i-au aplicat lovituri de baston, au aruncat cu apă pe el și au urinat asupra sa. Maltratat mai mult de 6 ore, reclamantul a leșinat în mai multe rânduri.

13. La 28 ianuarie, în jurul orei 2 dimineața, soția reclamantului - fiind anunțată prin telefon - a sosit la sediul poliției. L-a văzut pe reclamant întins pe pardoseală, cu capul însângerat, ochii umflați și ud. Repeta strigând „nu am făcut nimic!” și, într-un limbaj relativ incoerent, presărat cu invective („măgarii”), acuza polițiștii că l-au arestat ilegal și că l-au torturat. Soția reclamantului a solicitat informații despre motivele pentru care soțul său se afla acolo și unul dintre polițiști i-a răspuns că acesta fusese implicat într-o dispută cu un barman de la barul Partidului Democrat. În acel moment, reclamantul a leșinat, astfel că polițiștii l-au stropit cu apă, pentru a-și reveni. Au scos-o pe soția reclamantului pe culoar și au chemat jurnaliștii de la televiziunea locală. Când a sosit echipa televiziunii, polițiștii au invitat cameramanul în sala în care se afla reclamantul, permițându-i-se cameramanului să realizeze un reportaj cu privire la cazul lui.

14. După ce jurnaliștii au plecat, soția reclamantului - care așteptase până atunci pe culoar - i-a auzit pe agenții de poliție felicitându-se pentru a-i fi chemat pe jurnaliști, obținând astfel probe împotriva reclamantului. Fiindcă starea acestuia se înrăutățea, polițiștii au fost de acord să îl transporte la Spitalul de Psihiatrie din Piatra-Neamț, unde acesta a sosit în jurul orei 4 dimineața. După ce i s-au administrat calmante, având în vedere starea gravă de sănătate, o echipă de medici a decis transportarea reclamantului la Spitalul de Neurochirurgie din Iași. Polițiștii care îl însoțeau pe reclamant s-au împotrivit, pentru că maiorul C., comandantul adjunct al comisariatului din Piatra-Neamț, le ordonase să îl aducă pe reclamant înapoi la poliție.

b) Teza Guvernului

15. La 27 ianuarie 1997, către ora 12 noaptea, reclamantul a ajuns la barul situat la parterul sediului Partidului Democrat, la bar nefiind în acel moment decât chelnerița și agentul de pază al barului. Reclamantul, în stare de ebrietate, a agresat-o verbal pe chelnerița. Agentul de pază a intervenit, atrăgându-i reclamantului atenția asupra comportamentului său. Având în vedere agresivitatea reclamantului, agentul de pază a chemat un echipaj de poliție care se afla în apropiere. Cei 2 polițiști chemați - C.S. și C.R. - i-au cerut reclamantului să își decline identitatea. Nu au manifestat nici cea mai mică agresivitate verbală sau fizică față de reclamant, dimpotrivă, acesta a manifestat violență față de poliție.

16. Confruntându-se cu refuzul reclamantului de a-și declina identitatea, polițiștii l-au condus la sediul poliției. A fost dus într-o mașină, însoțit de alți 2 polițiști, A.S. și C.P., precum și de agentul de pază de la bar. În timpul transportului, reclamantul s-a comportat agresiv, încercând să-l împiedice pe polițistul C.P. să îl ducă la mașina. A fost imobilizat de către agentul de pază al barului care se așezase lângă el.

17. Ajuns la secția de poliție, a fost supus unei percheziții corporale. A continuat să fie agresiv, adresând injurii polițiștilor și lovind scaunele și mesele din sala în care fusese adus.

18. O echipă a televiziunii locale în căutare de evenimente nocturne a ajuns în acel moment și a filmat imagini cu reclamantul.

19. Unul dintre polițiștii de serviciu a informat-o pe doamna Bursuc că soțul său se afla la secția de poliție. Aceasta s-a deplasat la secție însoțită de un vecin, ajungând în jurul orei 2 dimineața. Doamna Bursuc a solicitat ca reclamantul să fie transportat la spital. La ora 4,20 dimineața a fost internat la Spitalul de Psihiatrie din Piatra-Neamț.

20. De la 29 ianuarie la 4 februarie 1997, reclamantul a fost internat la Spitalul de Neurochirurgie din Iași.

2. Examenele medico-legale la care a fost supus reclamantul

21. La 29 ianuarie 1997, reclamantul a fost internat într-o stare gravă la Spitalul de Neurochirurgie din Iași, cu diagnosticul „comoție cerebrală, edem cerebral difuz ca urmare a unui traumatism cranio-cerebral”.

22. La 29 ianuarie 1997, reclamantul a fost de asemenea examinat de către un medic legist, C.V., care a menționat în raportul său:

„Traumatism cranio-cerebral acut închis, prin agresiune; decelare papilară temporară la ambii ochi; tumefacție violacee înnegrită de 4/4 cu închiderea fantei palpebrale; tumefacție în zona parotidiană dreaptă de 6-6 cm cu echimoză violacee de 3/3 cm; în spatele urechii, echimoză violacee discontinuă de 3/2 cm;

– două excoriații de 1,1 cm fiecare pe partea dorsală a metacarpului de la mâna dreaptă; două excoriații de 1 cm fiecare pe partea dorsală a metacarpului de la mâna stângă;

– (reclamantul) acuză dureri toracice laterale și amețeli.”

Concluziile raportului sunt astfel redactate:

„Reclamantul prezintă leziuni traumatiche de tipul hematom pariorbital (ochiul drept), excoriații și echimoze produse prin lovirea cu mijloace proprii și posibil corp dur, care pot data din 27.01.1997. Leziunile necesită 4-5 zile de îngrijiri medicale de la data producerii, dacă nu intervin complicații.”

23. Reclamantul a părăsit liber spitalul de la Iași la 4 februarie 1997. În biletul de externare se precizează că a fost internat pentru cefalee, amețeli, apărute după un traumatism cranio-cerebral, însoțite de tulburări nevrotice, agitație psihomotorie, slabă capacitate de concentrare și memorare. Reclamantului i s-a recomandat concediu de 10 zile, cu posibilitatea prelungirii în urma unei noi examinări.

24. Având în vedere refuzul medicilor din spitalul de la Iași de a efectua anumite examene medicale, la 5 februarie 1997, reclamantul s-a adresat Spitalului Județean Mureș, unde a fost mai întâi examinat în cadrul secției de chirurgie. Raportul chirurgului care l-a examinat a menționat diagnosticul „dolicoșigmă” (prelungire excesivă a colonului sigmoid) care putea fi provocat de un traumatism și de o angină pectorală survenită cel mai probabil în

urma unui traumatism. La 10 februarie 1997, reclamantul a fost supus unui examen tomografic prin calculator, evidențiindu-se astfel existența unui edem cerebral difuz vasogenic de origine traumatică.

25. La 12 februarie 1997, reclamantul a fost reexaminat de către medicul legist C.V., care a menționat în raportul său:

„Reclamantul a fost reexaminat astăzi, 12 februarie 1997. Din biletul de externare emis de spitalul de neurochirurgie din Iași, unde reclamantul a fost internat în intervalul 29 ianuarie la 5 februarie 1997 cu diagnosticul de «comoție cerebrală» și din raportul examenului tomografic rezultă că reclamantul a suferit un traumatism cranian cerebral prin agresiune, cu un edem cerebral difuz vasogenic. Consider că (reclamantul) are nevoie de 18-19 zile suplimentare de tratament medical, în lipsa complicațiilor.”

26. La 18 martie 1997, reclamantul a fost din nou examinat de către un medic neuropsihiatru, care a constatat existența sechelelor unui traumatism cranian cerebral, însoțit de cefalee și amețeli. I s-a recomandat un concediu de 10 zile.

27. O tomografie efectuată la spitalul din Târgu Mureș la 31 iulie 1997 a relevat o adâncire către vertex a șanțului central drept posibil sechelară în contextul unui traumatism cranian.

3. Evoluția stării de sănătate a reclamantului ulterior agresiunii suferite în noaptea de 27-28 ianuarie 1997

28. În perioada 1997-1998, reclamantul a fost în mai multe rânduri internat pentru afecțiuni cardiace. La 5 august 1999 a fost victima unui accident rutier în urma căruia a suferit o contuzie toracică și fractura umărului drept, șoferul mașinii decedând. În mai 2000, reclamantul a fost supus unei intervenții chirurgicale pentru extirparea unei tumori pe creier. În iulie 2000, tumoarea a recidivat și reclamantul a fost supus unei noi intervenții chirurgicale. A decedat la 24 ianuarie 2001.

B. Ancheta penală privind atât relele tratamente suferite de către reclamant, cât și ultrajul comis de către acesta împotriva polițiștilor

1. Urmărirea penală desfășurată de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și de către Inspectoratul Județean de Poliție Neamț

29. La 28 ianuarie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț, sesizat din oficiu, a început o anchetă împotriva reclamantului pentru ultrajul comis față de polițiștii prezenți în momentul arestării și deținerii sale.

30. La 27 februarie 1997, reclamantul a depus o plângere împotriva a 8 polițiști despre care a pretins că l-au maltratat. A indicat că dorește să fie audiat în prezența soției sale, avocat ales pentru a-l apăra, și a solicitat ca 5 martori să fie audiați, printre care soția sa și N.P., vecinul care a însoțit-o pe aceasta din urmă la poliție, în noaptea de 27-28 ianuarie 1997. Reclamantul nu s-a constituit parte civilă în cauză.

31. Datorită obiectului lor care determina conexitatea la nivelul faptelor, dosarul privându-l pe reclamant și plângerea sa pentru rele tratamente din partea polițiștilor au făcut obiectul unui singur dosar instrumentat de Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț.

32. La 5 martie 1997, parchetul a dispus ca reclamantul să fie supus la efectuarea unei expertize medico-legale pentru a stabili realitatea relexor tratamente suferite, precum și efectele lor asupra stării de sănătate a reclamantului.

33. La 10 aprilie 1997, un raport medico-legal din data de 28 martie 1997 a fost înaintat parchetului de către laboratorul local de medicină legală. Raportul reținea și rezuma concluziile certificatelor medico-legale din 29 ianuarie și 12 februarie 1997, precum și concluziile foilor de observații medicale, întocmite în perioada internărilor reclamantului - la 28 și 29 ianuarie 4 februarie 1997. Raportul a stabilit că reclamantul prezenta un traumatism cranian cerebral acut închis, evidențiat prin tumefacție, echimoze, excoriații, comotie cerebrală și posibil edem cerebral. Ținând cont de caracterul acestor leziuni, s-a concluzionat că nu au pus în pericol viața reclamantului, dar că necesită 12-14 zile de îngrijiri medicale și că determină o incapacitate temporară de muncă.

34. În paralel cu ancheta desfășurată de către parchet, inspectoratul județean de poliție a desfășurat la rândul său o anchetă privind evenimentele din noaptea de 27-28 ianuarie 1997.

35. La 11 aprilie 1997, martorul N.P. a fost audiat de către poliție. A declarat că l-a văzut pe reclamant la comisariatul din Piatra-Neamț în noaptea de 27 ianuarie 1997. Reclamantul era întins pe jos, cu fața la podea, cu mâinile prinse la spate. Spunea fără încetare că nu făcuse nimic și folosea expresii destul de violente. Martorul a declarat că reclamantul nu prezenta răni sau urme de violență.

36. Într-o declarație din 2 mai 1997, același martor a declarat că reclamantul avea fața umflată, nerecunoscând pe nimeni din jurul lui, era incoerent și repeta fără încetare „...m-ați bătut, mă măgarilor, netrebnicilor și bandiților, fără să fac nimic”. Martorul a declarat, de asemenea, că s-a întors la comisariat în jur de ora 6 pentru a da o declarație, dar că poliția l-a obligat să semneze o declarație deja redactată și că nu a avut timp să o citească înainte de a o semna.

37. Poliția și Parchetul i-au audiat și pe D.D., chelnerița la barul sediului Partidului Democrat, și pe V.D.P., agent de pază la sediul aceluiași partid. În cele două declarații făcute în fața maiorului C. și datând din 28 ianuarie 1997 și 14 mai 1997, D.D. a afirmat că reclamantul a venit în bar între ora 22 și miezul nopții și că ea însăși a chemat poliția prin telefon, pentru că reclamantul, după ce a consumat 4 beri, a agresat-o verbal, a devenit foarte violent cu ceilalți clienți ai barului, lovindu-l chiar pe V.D.P.

38. Conform primei declarații a acestui martor, reclamantul a venit la bar spre miezul nopții deja beat și, după ce a comandat o cafea și o bere, a insultat-o pe D.D. Nu mai erau alți clienți în bar. Din cauza refuzului reclamantului de a se calma, V.D.P. a ieșit în stradă căutând ajutor și revenind însoțit de 2 polițiști. Reclamantul și martorul au fost ulterior duși la comisariat.

39. În a doua declarație din 20 mai 1997, V.D.P. a declarat că, după sosirea celor 2 polițiști în bar, reclamantul l-a palmuit pe unul dintre ei. Conform martorului V.D.P., polițiștii nu i-au pus cătușe reclamantului, ci l-au convins să îi urmeze la comisariat. Ieșind din bar, reclamantul s-a împiedicat pe scări și a căzut. În mașina poliției, în drum spre comisariat, reclamantul a fost foarte violent, lovindu-i pe polițiști și pe șofer. La comisariat a continuat să aibă un comportament agresiv, lovind cu picioarele scaunele și mesele. Pentru a evita automutilarea care ar fi putut fi ulterior utilizată împotriva lor, polițiștii i-au pus cătușe reclamantului. În final, V.D.P. a declarat că nici un polițist nu l-a lovit pe reclamant și nici nu l-a insultat.

40. Printr-o adresă din 20 mai 1997, Direcția Județeană de Poliție Neamț a solicitat Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț să urgenteze definitivarea cercetărilor în dosarul de ultraj privându-l pe reclamant, informând în același timp parchetul că plângerea acestuia pentru rele tratamente fusese examinată, dar că, având în vedere imposibilitatea confirmării faptelor, dosarul a fost trimis Parchetului Militar Bacău cu propunerea de neîncepere a urmăririi penale, pe motivul că nu s-a dovedit că cei 8 polițiști în cauză au comis o infracțiune. Din contră, se pare că reclamantul și-a aplicat singur lovituri, provocând răni, trântindu-se la pământ, lovindu-se singur de picioarele meselor și scaunelor din sala comisariatului unde a fost adus în noaptea de 27-28 ianuarie 1997.

41. Nefiind audiată, soția reclamantului a depus la dosarul de ultraj o declarație din data de 29 mai 1997. A afirmat că la 27 ianuarie 1997 a semnat un contract de asistență juridică cu G.P., unchiul maiorului C., în cadrul unei proceduri de partaj între G.P. și maiorul C. Conform afirmațiilor doamnei Bursuc, G.P. o avertizase asupra riscului pe care ar putea să îl întâmpine prin participarea la o procedură împotriva maiorului C. Cu privire la circumstanțele arestării soțului ei a relatat că la data de 27 ianuarie 1997, către ora 20,30, îngrijorată de faptul că soțul ei încă nu se întorsese acasă, s-a deplasat la sediul Partidului Democrat, unde reclamantul trebuia să se întâlnească cu câțiva prieteni. La bar nu era decât chelnerița care i-a spus că este nou-angajată și că nu îl cunoștea pe reclamant, dar că poliția arestase o persoană în bar cu puțin timp înainte. Soția reclamantului a sunat la poliție, unde i s-a precizat că soțul ei nu se afla acolo. Doar în jur de ora 1 dimineața, în timp ce se întorcea la domiciliu, a primit un telefon de la numitul G., care a informat-o despre prezența soțului ei la comisariat.

Ajunsă la comisariat în prezența vecinului său N.P., l-a văzut pe reclamant întins la pământ, plin de sânge. Pentru că leșinase, polițiștii au turnat apă pe reclamant și, după filmarea câtorva imagini pentru televiziunea locală, au permis soției reclamantului transportarea acestuia la spital. În declarația sa, doamna Bursuc s-a plâns de faptul că poliția a intervenit în timpul internării reclamantului, pentru ca examenele medicale să nu fie complete și pentru ca rănilor să fie diminuate. În final, l-a acuzat pe maiorul C. de a fi în spatele acestei înscenări, al cărei scop este acela de a o intimida și a o determina să renunțe la apărarea lui G.P. În procesul de partaj. De asemenea, a protestat împotriva instrumentării cauzei de către maiorul C., pe care l-a acuzat că a dispus arestarea reclamantului.

42. Cu toate că a fost invitat la inspectoratul județean de poliție pentru a fi audiat în această cauză, reclamantul nu s-a prezentat, motivând că anchetatorii nu erau alții decât colegii polițiștilor acuzați de rele tratamente, desfășurându-și cu toții activitatea, anchetatori și anchetați, în cadrul Direcției Județene de Poliție Neamț.

43. Prin rezoluția din 10 iunie 1997, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și-a declinat competența în favoarea Parchetului Militar Bacău, motivând că pe lângă acuzația de ultraj împotriva reclamantului, cauza privește în mod egal și răspunderea penală a polițiștilor acuzați de rele tratamente.

2. Ancheta penală desfășurată de Parchetul Militar Bacău

44. În timpul instrumentării dosarului de către Parchetul Militar Bacău, reclamantul nu a fost niciodată citat sau audiat. D.D. și V.D.P., cei 2 martori citați de către parchet, au fost audiați la data de 7, respectiv 18 august 1997. Declarațiile polițiștilor acuzați au fost luate la 3 februarie 1998. Aceștia au declarat că reclamantul nu a fost lovit de polițiști în timpul deținerii sale, ci că acesta din urmă a manifestat un comportament violent, lovindu-i cu pumnii și cu picioarele pe mai mulți dintre ei. Un polițist, I.T., a declarat că reclamantul s-a dat cu capul de podea și de perete. Un alt polițist, I.Ș., a declarat că reclamantul s-a lovit cu capul de podea și că în timpul deplasării în mașina de poliție s-a lovit cu capul de părțile metalice ale mașinii. Doi alți polițiști, A.S. și P.C., au susținut de asemenea că reclamantul s-a lovit singur de podea, fiind într-o stare de agresivitate și de tulburări psihice. Un al cincilea polițist, C.H., nu a făcut nici o mențiune cu privire la actele de automutilare comise de către reclamant, în schimb a făcut mențiuni despre comportamentul violent al reclamantului față de ceilalți, în condițiile în care nici un polițist nu l-ar fi lovit. Doi alți polițiști, C.R. și C.S., au declarat că nu l-au însoțit pe reclamant la secția de poliție. Cel de-al optulea polițist a declarat că nu a fost prezent la evenimentele în cauză.

45. La 4 februarie 1998, Parchetul Militar Bacău a dispus neînceperea urmăririi penale, motivând că reclamantul nu a dovedit că cei 8 polițiști ar fi comis o infracțiune. Prin aceeași rezoluție, Parchetul Militar Bacău a trimis dosarul, pentru faptele imputate reclamantului, Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț pentru continuarea anchetei.

46. Reclamantul a formulat o plângere împotriva soluției din 4 februarie 1998, respinsă printr-o ordonanță din 16 martie 1998. Soluția a fost motivată prin faptul că ancheta fusese completă, probele în mod judicios apreciate și că rezoluția de neîncepere a urmăririi penale era temeinică și legală.

47. La 2 martie 1998, reclamantul a formulat o plângere către Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție. Această plângere a fost reiterată la data de 29 iulie 1998.

48. La 18 august 1998, procurorul B. din cadrul secției parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a dispus clasarea fără răspuns a acestei plângeri, motivând că Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție deja a examinat aceeași plângere la 15 octombrie 1997 și 25 februarie 1998, dispunând respingerea ei. Procurorul B. a menționat, fără să indice nici o dată, că în speța „comunicările necesare către petent au fost efectuate”.

49. Conform reclamantului, acesta nu a primit niciodată răspuns din partea Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

C. Continuarea anchetei penale împotriva reclamantului pentru ultraj

50. La 27 februarie 1998, Direcția Județeană de Poliție Neamț a transmis Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț dosarul de urmărire penală privându-l pe reclamant.

51. Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț l-a audiat pe reclamant la 3 aprilie 1998.

52. La 12 iunie 1998, parchetul a dispus efectuarea unei expertize psihiatrice pentru evaluarea discernământului reclamantului, având drept motiv comportamentul deosebit de violent al acestuia la momentul derulării faptelor.

53. Reclamantul a formulat o plângere împotriva soluției procurorului și a refuzat să se prezinte la examenul psihiatric.

54. Prin rechizitoriul din data de 8 octombrie 1998, parchetul l-a trimis pe reclamant în judecată, în fața Tribunalului Neamț, pentru ultraj împotriva a 2 polițiști, C.P. și C.R. Reclamantul a fost acuzat că l-a pălmuit pe C.R. de două ori și că, printr-o lovitură de picior, i-a provocat o rană la mâna lui C.R., rană care a necesitat 2-3 zile de îngrijiri medicale.

55. Ca urmare a solicitării reclamantului, la 2 decembrie 1998 și 10 februarie 1999, Tribunalul Neamț a suspendat examinarea cauzei. Reclamantul a sesizat Curtea Supremă de Justiție cu o cerere de strămutare a dosarului la un alt tribunal decât cel în mod normal competent, pentru o mai bună administrare a justiției.

56. La 2 aprilie 1999, Curtea Supremă de Justiție a dispus trimiterea dosarului la Tribunalul Alba. Prin adresa din 28 aprilie 1999, dosarul a fost transmis de către Tribunalul Neamț la Tribunalul Alba.

57. La 14 iunie 1999, această instanță a constatat că martorii propuși de către parchet au fost incorect citați și a dispus citarea lor pentru data de 13 septembrie.

58. La 9 septembrie 1999, reclamantul a solicitat o amânare pe motivul că la 5 august fusese victima unui accident rutier în urma căruia a fost necesară spitalizarea.

59. La 13 septembrie și 25 octombrie 1999, tribunalul a constatat că reclamantul nu putea să se prezinte și că martorii acuzării nu se prezentaseră, fixând examinarea cauzei la o dată ulterioară. Tribunalul a dispus inițial ca martorii citați să se prezinte sub sancțiunea amenzii. Ulterior, tribunalul a dispus citarea lor sub sancțiunea de a fi aduși în fața instanței cu mandat de aducere.

60. La 13 decembrie 1999, reclamantul s-a prezentat la instanță. Tribunalul a constatat că martorii acuzării nu au fost aduși și a dispus din nou citarea lor cu mandat de aducere.

61. La 24 ianuarie 2000, reclamantul nu a fost prezent, la fel și martorii propuși de către parchet. Tribunalul a dispus din nou citarea lor cu mandat de aducere.

62. La 6 martie 2000, reclamantul s-a prezentat, însă martorii acușării nu au fost aduși. Reclamantul a prezentat mijloacele sale de probă și procurorul a stăruit ca martorii pe care îi propusese parchetul să fie audiați. Cu această ocazie, Tribunalul Alba a solicitat prin comisie rogatorie Tribunalului Bacău ca martorii propuși să fie audiați de către această instanța.

63. La 27 aprilie, 11 mai și 1 iunie, Tribunalul Bacău a dispus amânarea examinării cauzei, pentru că martorii nu s-au prezentat la audieri. De fiecare dată, tribunalul a dispus citarea lor cu mandat de aducere.

64. La 22 iunie 2000, Tribunalul Bacău a audiat prin comisie rogatorie 7 martori.

65. Datorită stării de sănătate a reclamantului, care se agrava progresiv, la 10 iulie și 21 august 2000, Tribunalul Alba a dispus efectuarea unei expertize de către laboratorul medico-legal pentru a se stabili dacă starea sa de sănătate îi permitea prezentarea în fața instanței.

66. La 25 septembrie 2000, tribunalul a dispus suspendarea cauzei datorită stării de sănătate a reclamantului, care nu îi permitea să participe la procedură. Efectuarea unei noi expertize medico-legale privind starea de sănătate a fost dispusă la data de 6 noiembrie 2000.

67. Reclamantul a decedat la data de 24 ianuarie 2001. Prin hotărârea din 12 februarie 2001, tribunalul a constatat încetarea acțiunii penale împotriva sa, ca urmare a decesului.

II. Dreptul intern pertinent

68. Dispozițiile privind statutul procurorilor militari erau prevăzute de Legea nr. 54 din 9 iulie 1993 privind organizarea tribunalelor și a parchetelor militare, dispunându-se astfel:

„**Articolul 17** - Atribuțiile Ministerului Public sunt îndeplinite prin procurori militari constituiți în parchete militare, pe lângă fiecare instanță militară.

Articolul 23 - Judecătorii militari și procurorii militari au calitatea de magistrați și fac parte din corpul magistraților.

Articolul 24 - Poate fi numit magistrat militar persoana care (...) are calitatea de ofițer activ.

Articolul 30 - Magistrații militari sunt militari activi și au toate drepturile și obligațiile ce decurg din această calitate. Acordarea gradelor militare și înaintarea în grad a magistraților militari se fac potrivit normelor aplicabile cadrelor permanente din Ministerul Apărării Naționale.

Articolul 31 - Încălcarea de către magistrații militari a normelor stabilite prin Regulamentul disciplinei militare atrage răspunderea lor în conformitate cu prevederile acestuia.”

69. La data desfășurării evenimentelor, organizarea și funcționarea Poliției Române era reglementată de Legea nr. 26 din 12 mai 1994, în virtutea căreia polițiștii aveau calitatea de militari activi. Urmărirea penală și judecarea polițiștilor pentru comiterea faptelor interzise de legea penală, datorită calității lor de militari activi, intrau în competența parchetelor și instanțelor judecătorești militare.

70. Această lege a fost abrogată de Legea nr. 218 din 23 aprilie 2002 privind organizarea și funcționarea poliției și Legea nr. 360 din 6 iunie 2002 privind Statutul polițistului, în virtutea cărora Ministerul de Interne a fost demilitarizat, polițiștii având de acum înainte calitatea de funcționari publici. Urmărirea penală și judecarea polițiștilor intră în competența parchetelor și instanțelor ordinare.

ÎN DREPT

I. Asupra pretensei încălcări a art. 3 din Convenție

71. Reclamantul invocă încălcarea art. 3 din Convenție, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

72. Curtea arată că, sub acest aspect, cererea reclamantului se referă, pe de o parte, la tratamentele suferite de acesta în timpul reținerii sale din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997 și, pe de altă parte, la calitatea anchetei desfășurate de autorități cu privire la tratamentele menționate.

1. În ceea ce privește pretensele rele tratamente aplicate reclamantului de către polițiști în timpul reținerii

A. Argumentele părților

a) Reclamantul

73. Văduva reclamantului, care a transmis observațiile sale în martie 2001, după decesul reclamantului, menționează concluziile rapoartelor medico-legale efectuate în acest caz și care atestă violențele pe care le-a suferit reclamantul când era sub supravegherea polițiștilor. Ea subliniază gravitatea deosebită a relelor tratamente la care a fost supus soțul său. Ea apreciază că acestea au fost aplicate în mod intenționat, cu scopul unic de a-i produce suferințe acute, de a-l umili și de a-l înjosi. Văduva reclamantului solicită Curții să rețină, de asemenea, că relele tratamente aplicate i-au afectat grav sănătatea, decesul intervenit la 24 ianuarie 2001, fiind consecința numeroaselor complicații ale edemului cerebral difuz constatat imediat după violențele din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997.

b) Guvernul

74. Guvernul contestă acuzațiile privind relele tratamente. Referindu-se la elementele de probă obținute în timpul cercetărilor efectuate de către autoritățile interne, acesta susține că reclamantul nu a fost supus nici unei forme de violență din partea polițiștilor. Aceștia l-au interpellat doar cu scopul de a-l determina să își declare identitatea și să înceteze comportamentul agresiv față de chelneriță și polițiști.

75. În ceea ce privește leziunile pe care reclamantul pretinde că le-a suferit și atestate prin certificatele medicale, Guvernul susține că acestea puteau să fi fost produse în timpul incidentului care a avut loc în bar înainte de sosirea polițiștilor, între reclamant și agentul de pază al localului. Atât aceste leziuni, cât și traumatismul cranio-cerebral au fost produse ca urmare a propriilor fapte ale reclamantului. În opinia Guvernului, acesta a fost agresiv, recurgând la acte de automutilare și nu își putea menține echilibrul ca urmare a consumului de alcool, ceea ce ar fi putut face ca acesta să cadă.

76. În cele din urmă, Guvernul admite că unele leziuni ușoare ar fi putut fi inerente procesului de imobilizare a reclamantului, pe care comportamentul său agresiv l-a făcut absolut necesar.

77. Guvernul remarcă, de asemenea, că reclamantul suferea de afecțiuni psihice și că nu a fost nici un moment singur cu polițiștii, întrucât agentul de pază al barului l-a însoțit și el la secția de poliție. În ceea ce privește durata tratamentelor invocate, Guvernul apreciază că aceasta ar fi fost mai scurtă decât pretinde reclamantul.

B. Aprecieria Curții

78. Curtea observă că părțile au puncte de vedere diferite cu privire la situația de fapt. Conform reclamantului, acesta a fost reținut de polițiști într-un bar, în seara de 27 ianuarie 1997, în jurul orei 20, și condus la secția de poliție unde a fost bătut de aproximativ 8 polițiști până la ora 2 dimineața. În jur de ora 4 dimineața, acesta a fost dus la spital într-o stare foarte gravă.

79. Conform Guvernului, reclamantul a fost reținut de polițiști în jurul orei 12, în noaptea de 27 spre 28 ianuarie, și condus la secția de poliție ca urmare a refuzului acestuia de a-și declara identitatea. Acesta a avut un comportament deosebit de violent față de polițiști și față de agentul de pază al barului. Polițiștii nu l-au lovit. Reclamantul, care suferea de tulburări psihice, a fost singurul vinovat pentru rănilor suferite. Leziunile și contuzia cerebrală ar fi putut fi anterioare sosirii polițiștilor la bar și cauzate fie de o căzătură, determinată de lipsa de echilibru ca urmare a stării sale de ebrietate, fie prin automutilare.

80. Curtea reamintește că, atunci când o persoană este rănită în timpul reținerii, perioadă în care aceasta se află în totalitate sub supravegherea ofițerilor de poliție, orice vătămare intervenită în acest interval dă naștere unor puternice prezumții de fapt (a se vedea Hotărârea *Salman împotriva Turciei* [GC] nr. 21.986/93, § 100, CEDH 2000-VII). Prin urmare, Guvernului îi revine sarcina să ofere o explicație plauzibilă în ceea ce privește cauzele unor asemenea vătămări și să producă probe care să demonstreze fapte de natură să pună sub semnul întrebării afirmațiile victimei, în special dacă acestea sunt susținute prin acte

medicale (a se vedea, printre altele, hotărârile *Selmouni împotriva Franței* [CG] nr. 25.803/94, § 87, CEDH 1999-V, *Berktaş împotriva Turciei* nr. 22.493/93, § 167, 1 martie 2001, nepublicată, și *Altay împotriva Turciei* nr. 22.279/93, § 50, 22 mai 2001, nepublicată). Având în vedere obligația autorităților de a răspunde pentru persoanele aflate sub supravegherea lor, Curtea a subliniat că achitarea polițiștilor în cadrul acțiunii penale nu scutește statul pârât de obligațiile care îi revin conform Convenției (a se vedea hotărârea *Berktaş împotriva Turciei*, citată mai sus, § 168).

81. Curtea observă că reclamantul a suferit o agresiune în noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997. Vătămrile au fost constatate în rapoartele medico-legale care atestau existența unui traumatism cranio-cerebral produs prin violență, însoțit de tumefieri, echimoze și excoariații multiple la nivelul feței și al mâinilor, precum și de un edem cerebral difuz și de o angină pectorală survenite ca urmare a traumatismului.

82. Curtea observă că, cu excepția unor leziuni „inerente procesului de imobilizare care s-a dovedit absolut necesar”, Guvernul contestă faptul că reclamantul ar fi suferit răniri grave în timpul reținerii sale, perioadă în care s-a aflat în totalitate sub supravegherea polițiștilor.

Guvernul afirmă că la originea traumatismului cranio-cerebral și a leziunilor constatate la reclamant „s-ar fi putut afla” automutilarea, precum și faptul că suferea de tulburări psihice și că se afla în stare de ebrietate, ceea ce l-ar fi putut face să cadă, în noaptea incidentului, 27 spre 28 ianuarie 1997, înainte de sosirea în bar a polițiștilor.

83. Curtea constată că rapoartele medico-legale prezentate în timpul anchetei interne și transmise Curții nu indică ipoteza unei căzături sau a automutilării, ci cea a agresiunii. De altfel, nici în fața autorităților interne, nici în fața Curții nu a fost prezentat nici un certificat medical care să ateste o maladie psihică a reclamantului, cu excepția mențiunilor - care, de altfel, sunt ulterioare agresiunii - făcute în raportul redactat la externarea din 4 februarie 1997 și care se referă la „tulburări nevrotice, agitație psihomotorie și capacitate de concentrare și de memorare slabe” (a se vedea paragraful 23 de mai sus).

84. Mai mult, dispozițiile martorilor audiați de parchet sunt contradictorii și lipsite de precizie (paragrafele 35-40 de mai sus) în ceea ce privește prezentarea incidentului care a dus la rănirea gravă a reclamantului. De asemenea, acesta din urmă nu a fost niciodată audiat de anchetatori (paragrafele 42-44 de mai sus).

85. În măsura în care leziunile constatate la reclamant ar fi putut fi provocate, după cum susține Guvernul, de incidentul care a avut loc în barul Partidului Democrat înainte de sosirea polițiștilor, între agentul de pază al barului și reclamant, Curtea remarcă faptul că nici una dintre piesele dosarului de cercetare penală internă nu confirmă această ipoteză.

De altfel, Curtea constată cu surprindere că agentul de pază nici măcar nu a fost inculpat în cadrul cercetării penale referitoare la faptele cu privire la care s-a plâns reclamantul.

86. În ceea ce privește ipoteza automutilării, deși aceasta este susținută și de concluziile Poliției Judiciare Neamț, justificând astfel propunerea de neîncepere a urmăririi penale transmise parchetului la 20 mai 1997 (a se vedea paragraful 40 de mai sus), Curtea observă că nici Guvernul, nici autoritățile interne nu au furnizat explicații privind modalitatea în care reclamantul și-ar fi putut autoprovoca leziuni de o asemenea natură și gravitate.

Din declarațiile polițiștilor acuzați rezultă că acesta ar fi încercat să se automutileze în prezența polițiștilor, aruncându-se la pământ și lovindu-se cu capul de pereți, de podea sau de mesele și scaunele sălii în care fusese condus, la secția de poliție. Or, Curtea constată, încă o dată, că această ipoteză nu a fost confirmată de nici o expertiză, în timp ce depozițiile polițiștilor audiați de parchet au fost deosebit de sumare și confuze în această privință.

87. În concluzie, Curtea observă că elementele de probă nu confirmă afirmațiile Guvernului.

88. În lipsa unei explicații plauzibile, Curtea apreciază că, în speță, leziunile constatate pe corpul reclamantului au fost produse ca urmare a unui tratament pentru care răspunderea revine Guvernului.

89. În ceea ce privește aprecierea gravității relelor tratamente, Curtea amintește că aceasta este relativă prin natura sa; ea depinde de un ansamblu de împrejurări specifice speței, cum ar fi durata tratamentului sau efectele sale psihice ori psihologice și, în unele cazuri, de sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei. Atunci când o persoană este lipsită de libertate, folosirea forței fizice, în condițiile în care aceasta nu este determinată de comportamentul persoanei, aduce atingere demnității umane și constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de art. 3 din Convenție (hotărârile *Labita împotriva Italiei* [GC] nr. 26772/95, § 120, CEDH 2000-IV, și *Pantea împotriva României* nr. 33343/96, § 185-186, 3 iunie 2003, nepublicată).

90. Amintind că Convenția este un „instrument viu care se interpretează în lumina condițiilor de viață actuale” (a se vedea, printre altele, hotărârile *Tyrer împotriva Marii Britanii* din 25 aprilie 1978, seria A nr. 26, pag. 15-16, § 31, și *Selmouni împotriva Franței*, citată mai sus, § 101), Curtea apreciază că evoluția în creștere a exigențelor în materia protecției drepturilor omului și a libertăților fundamentale implică, în paralel și inevitabil, un grad mai mare de severitate în aprecierea încălcărilor aduse valorilor fundamentale ale societăților democratice. Prin urmare, acte care în trecut erau calificate ca „tratamente inumane și degradante”, iar nu „tortură”, ar putea fi calificate diferit în viitor.

91. În speță, Curtea subliniază în mod deosebit intensitatea loviturilor aplicate reclamantului, care au produs echimoze multiple la nivelul capului și, mai cu seamă, un traumatism cranio-cerebral prin violență, cu edem cerebral difuz, având efecte de durată.

Curtea remarcă, între altele, durata relelor tratamente aplicate reclamantului timp de mai multe ore, începând cu reținerea sa la bar, seara, continuând în timpul transportului cu mașina poliției și apoi la secția de poliție, înainte de a fi dus la spital într-o stare gravă până la ora 4,20 dimineața (a se vedea paragrafele 11-14 și 19-22 de mai sus).

Mai mult, Curtea observă că reclamantul era deosebit de vulnerabil, aflându-se singur sub supravegherea a cel puțin 5 polițiști care l-au condus în timpul nopții la sediul poliției în urma unui incident minor într-un bar. Prin urmare, Curtea consideră că violențele la care a fost supus reclamantul prezintă un caracter deosebit de grav, de natură să conducă la dureri și suferințe acute, astfel încât acestea trebuie considerate ca acte de tortură în sensul art. 3 din Convenție.

92. Având în vedere cele de mai sus, Curtea decide că a avut loc o încălcare a art. 3 din Convenție sub acest aspect.

2. În ceea ce privește decesul reclamantului

93. Curtea arată că văduva reclamantului nu a pretins că ar fi avut loc o încălcare a art. 2 din Convenție, ca urmare a morții acestuia, ci că aceasta a solicitat Curții să evalueze gravitatea relor tratamente aplicate, având în vedere urmările acestora asupra stării de sănătate a reclamantului, având în vedere că acestea au condus la o patologie neurologică severă, inclusiv hipertensiune intracraniană și o tumoare cerebeloasă survenite ca urmare a edemului cerebral difuz constatat imediat după violențele din noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997.

94. Curtea observă că în perioada 1997-1998 reclamantul a fost internat de mai multe ori pentru afecțiuni cardiace. La data de 5 august 1999 a fost victima unui accident rutier în urma căruia a suferit o contuzie toracică și fractura brațului drept, iar șoferul autoturismului a decedat. În mai 2000 reclamantul a fost supus unei intervenții chirurgicale la nivelul creierului, în vederea înlăturării unei tumori cerebeloase. În iulie 2000, tumoarea a recidivat, iar reclamantul a fost supus unei noi intervenții chirurgicale.

95. Curtea arată în continuare că decesul reclamantului a avut loc la data de 24 ianuarie 2001, la 4 ani după traumatismul cerebral suferit în noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1997, iar în perioada 1997-1998 nu a fost înregistrată nici o evoluție negativă a edemului cerebral difuz inițial, maladiile cardiace tratate în acest interval neavând nici o legătură cu edemul cerebral. Ulterior, în august 1999, reclamantul a fost victima unui accident rutier în urma căruia starea sănătății sale s-a înrăutățit.

96. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că legătura directă de cauzalitate între traumatismul suferit ca urmare a relor tratamente aplicate în 1997 și decesul reclamantului este incertă.

Prin urmare, ea consideră că nu se încadrează în prevederile art. 2 din Convenție.

3. În ceea ce privește caracterul adecvat al anchetei desfășurate de autoritățile interne

A. Argumentele părților

97. Cu privire la ancheta penală desfășurată ca urmare a plângerii pentru rele tratamente formulate de reclamant, văduva acestuia a arătat că probele au fost administrate și

martorii audiați de către Poliția Judiciară Piatra-Neamț, adică tocmai de autoritatea în cadrul căreia activau polițiștii anchetați. În ceea ce privește decizia de neîncepere a urmăririi penale a Parchetului Militar Bacău, aceasta a fost emisă în absența unei anchete efective. Mai mult, reclamantul nu a primit niciodată răspuns la contestația formulată împotriva acestei decizii, prin care acesta sesizase Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

98. Guvernul arată că în cauză a avut loc o anchetă efectivă și obiectivă. Acesta subliniază că reclamantul nu a formulat plângere împotriva actelor de cercetare penală efectuate de procuror, ceea ce demonstrează că reclamantul nu a avut nemulțumiri legate de desfășurarea procedurii penale.

99. Printre altele, în observațiile complementare transmise la 4 decembrie 2003, Guvernul susține că reclamantul nu s-a îndreptat nici în instanța împotriva deciziei de neîncepere a urmăririi penale emise de procuror, prin apelarea la calea deschisă prin Decizia Curții Constituționale nr. 486/1997, publicată la 6 martie 1998, care interpretează în acest sens art. 21 din Constituția României referitor la liberul acces la justiție.

B. Aprecierea Curții

100. Curtea arată că aspectele indicate de Guvern în observațiile complementare sunt mai curând de natură unei excepții preliminare de neepuizare a căilor de recurs interne. Fiind ridicată pentru prima dată după decizia de admisibilitate, o asemenea cerere este tardivă (a se vedea, de exemplu, Hotărârea *Ceteroni împotriva Italiei* din 15 noiembrie 1996, Recueil 1996-V, pag. 1755-1756, § 19).

101. În ceea ce privește fondul cererii, Curtea amintește că, atunci când o persoană susține în mod credibil că ar fi fost victima unor tratamente contrare art. 3 din Convenție, din partea poliției sau a altor servicii similare ale statului, dispoziția menționată, coroborată cu obligația generală a statului, prevăzută la art. 1, de a recunoaște „oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în (...) Convenție”, impune implicit cerința desfășurării unei anchete oficiale efective. O asemenea anchetă, la fel ca și cea impusă de prevederile art. 2 din Convenție, trebuie să fie de natură să conducă la identificarea și sancționarea persoanelor vinovate. În caz contrar, interdicția legală generală a tratamentelor inumane sau degradante ar fi lipsită de eficiență practică, în ciuda importanței sale fundamentale, și s-ar crea posibilitatea ca în unele cazuri agenții statului, beneficiind de o cvasi-impunitate, să calce în picioare drepturile persoanelor aflate sub supravegherea lor (Hotărârea *Labita împotriva Italiei*, citată mai sus, § 131).

102. Curtea observă că în prezenta cauză s-a desfășurat o anchetă. Rămâne însă de verificat diligența cu care aceasta a fost condusă și caracterul său „efectiv”.

103. Curtea amintește că, pentru ca o anchetă cu privire la omor sau rele tratamente săvârșite de agenți ai statului să fie considerată efectivă, se poate aprecia, în general, că este necesar ca persoanele care conduc ancheta și cele care fac cercetările să fie independente de cele implicate în evenimente (a se vedea, de exemplu, hotărârile *Gulec împotriva Turciei* din 27 iulie 1998, Recueil 1998-IV, § 81-82, și *Ogur împotriva Turciei* [GC] nr. 21954/93, CEDH

1999-III, § 91-92). Aceasta presupune nu doar absența oricărui raport ierarhic sau instituțional, dar și o independență concretă (a se vedea, de exemplu, hotărârile *Ergi împotriva Turciei* din 28 iulie 1998, Recueil 1998-IV, § 83-84, și *Kelly ș.a. Împotriva Marii Britanii* nr. 30054/96, § 114, 4 mai 2001).

104. În legătura cu acest aspect, Curtea observă că ancheta a fost condusă mai întâi de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și de către Inspectoratul Județean de Poliție Neamț și privea atât faptele cu privire la care se plânsese reclamantul, săvârșite de către polițiști, cât și acuzațiile împotriva reclamantului cu privire la săvârșirea infracțiunii de ultraj împotriva polițiștilor. Curtea remarcă faptul că probele au fost administrate și martorii au fost audiați de Poliția Judiciară Piatra-Neamț, polițiștii cercetați fiind angajați tot ai Poliției Piatra-Neamț. Or, acest fapt nu este compatibil cu principiul lipsei oricărui raport ierarhic sau instituțional între persoanele care conduc cercetările și cele implicate în evenimente.

105. Curtea observă în continuare că, la 10 iunie 1997, după 5 luni de la evenimente și după ce reclamantul, 3 martori și polițiștii acuzați de rele tratamente fuseseră audiați și se dispusese efectuarea unei expertize medico-legale, Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț și-a declinat competența în favoarea Parchetului Militar Bacău, având în vedere calitatea de militar a polițiștilor acuzați.

106. Curtea constată astfel că, la 4 februarie 1998, fără a-l fi audiat pe reclamant, Parchetul Militar Bacău a dispus neînceperea urmăririi penale a celor 8 polițiști acuzați de rele tratamente. Hotărârea a fost motivată prin aceea că nu se dovedise că polițiștii cercetați ar fi săvârșit fapta.

107. Curtea observă în primul rând că independența procurorului militar care a condus ancheta asupra polițiștilor poate fi pusă la îndoială, având în vedere prevederile interne în vigoare la data evenimentelor. Ea subliniază în legătură cu acest aspect că, în conformitate cu Legea nr. 54/1993, procurorii militari sunt ofițeri activi, ca și polițiștii, care la data evenimentelor făceau parte din structura militară, fapt ce are la bază principiul subordonării ierarhice; aceștia dețineau grade militare, beneficiau de toate privilegiile în acest domeniu și răspundeau pentru încălcarea regulilor disciplinei militare.

Curtea observă că, în baza acestei legături instituționale, absența independenței procurorului militar s-a concretizat, în speță, în lipsa de imparțialitate în conducerea cercetărilor cu privire la polițiștii acuzați.

108. Într-adevăr, Curtea consideră deosebit de frapant faptul că Parchetul Militar nu a ținut deloc seama în ordonanța de neîncepere a urmăririi penale de concluziile rapoartelor de expertiză medico-legală efectuate în cauză, ultimul datând din 28 martie 1997, întocmit la cererea Parchetului de pe lângă Tribunalul Neamț, menționând agresiunile la care a fost supus reclamantul (a se vedea paragrafele 22, 25 și 33 de mai sus).

109. Rezultă, de asemenea, din piesele dosarului că la 2 martie 1998 reclamantul a sesizat Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, formulând o plângere împotriva ordonanței de neîncepere a urmăririi penale a Parchetului Militar Bacău. La 18 august 1998

procurorul B. din cadrul Secției parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a dispus clasarea, fără a răspunde plângerii reclamantului, pe motiv că Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție respinsese deja plângerea la 15 octombrie 1997 și 25 februarie 1998. Procurorul B. a precizat că „se efectuase comunicarea cu petiționarul”, fără a indica nici o dată.

Cu toate acestea, Curtea constată că Guvernul nu a transmis nici o copie a deciziei Secției parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiție de respingere a plângerii reclamantului împotriva ordonanței de neîncepere a urmăririi penale.

110. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că autoritățile nu au efectuat o anchetă amănunțită și eficientă în legătură cu afirmațiile credibile ale reclamantului privind aplicarea unor rele tratamente în timpul reținerii sale. În consecință, Curtea decide că a avut loc o încălcare a art. 3 din Convenție sub acest aspect.

II. Asupra pretenției încălcării a art. 6 alin. 1 din Convenție

111. Reclamantul se plânge cu privire la durata procedurii în cadrul căreia a fost acuzat de ultraj împotriva polițiștilor. El invocă art. 6 alin. 1 din Convenție, conform căruia:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea... într-un termen rezonabil... de către o instanță... care va hotărî... asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.”

112. Văduva reclamantului arată că, la 12 februarie 2001, instanța a constatat încetarea acțiunii penale împotriva reclamantului ca urmare a decesului acestuia.

113. Guvernul susține că momentul începerii procedurii penale împotriva reclamantului este 27 februarie 1998, dată la care a fost începută urmărirea penală împotriva acestuia, după ce Parchetul Militar Bacău a pronunțat neînceperea urmăririi penale cu privire la polițiștii acuzați de rele tratamente.

114. În ceea ce privește aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii, aflată în curs în primă instanță pe rolul Tribunalului Alba, în ianuarie 2001, dată la care Guvernul a transmis observațiile sale, acesta din urmă a arătat că nu au existat perioade semnificative de inactivitate. Acesta a arătat că autoritățile judiciare nu au prelungit în mod nejustificat procedura și că fuseseră efectuate numeroase acte procedurale, cauza prezentând un grad mediu de complexitate. Printre altele, Guvernul susține că reclamantul ceruse el însuși numeroase amânări ale cauzei.

115. Curtea reamintește că, în materie penală, „termenul rezonabil” prevăzut de art. 6 alin. 1 menționat mai sus începe din momentul la care o persoană este „pusă sub acuzare”. Acesta poate fi un moment anterior sesizării instanței, în special acela al arestării, începerii urmăririi penale sau al cercetărilor. „Punerea sub acuzare” în sensul art. 6 alin. 1 din Convenție poate fi definită, prin urmare, ca fiind „comunicarea oficială, din partea autorității competente, a învinuirii de a fi săvârșit o infracțiune”, idee care corespunde și noțiunii de

„consecințe importante asupra situației” persoanei suspecte (a se vedea Hotărârea *Reinhardt și Slimane-Kaid împotriva Franței* din 31 martie 1998, Recueil 1998-II, pag. 660, § 93).

116. Curtea observă că reclamantul a fost citat chiar în ziua incidentului, la 27 ianuarie 1997. Ancheta penală a fost deschisă la 28 ianuarie 1997 de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț. Ca urmare a decesului său, la 24 ianuarie 2001, Tribunalul Alba a constatat încetarea acțiunii penale împotriva reclamantului, printr-o decizie din 12 februarie 2001.

117. Prin urmare, procedura penală împotriva reclamantului a început la 27 ianuarie 1997, o dată cu reținerea sa, și s-a finalizat la 24 ianuarie 2001. Aceasta a durat, așadar, 4 ani, dintre care un an și 9 luni, din ianuarie 1997 până în octombrie 1998, în fața parchetului - un an și o lună în fața Parchetului Neamț și 8 luni în fața Parchetului Militar Bacău - și 2 ani și 3 luni, din octombrie 1998 până în ianuarie 2001, în fața Tribunalului Alba, sesizat în primă instanță.

118. Având în vedere învinuirea adusă reclamantului și natura faptelor cercetate, și anume că a pălmuit de două ori un polițist și a rănit ușor pe un altul, lovindu-l cu piciorul, Curtea apreciază că dosarul nu era unul complex.

Prin urmare, Curtea consideră că durata procedurii nu poate fi justificată în mod rezonabil prin natura și complexitatea cauzei.

119. De altfel, Curtea observă că, în intervalul iunie 1999 - iunie 2000, tribunalul a amânat cauza de mai multe ori pe motiv că martorii erau absenți, deși aceștia fuseseră citați aproape lunar, dispunându-se măsuri de constrângere, care totuși nu au fost aplicate.

Curtea consideră că autoritățile judiciare ar fi trebuit să manifeste o preocupare deosebită față de accelerarea procedurii, având în vedere și starea de sănătate a reclamantului.

120. Având în vedere cele de mai sus, Curtea apreciază că art. 6 alin. 1 din Convenție a fost încălcat.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

A. Prejudiciul

121. Conform art. 41 din Convenție:

În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.

122. În cererea prin care a sesizat Curtea, din 21 mai 1998, reclamantul a formulat o cerere de reparație echitabilă pentru prejudiciul moral și material suferit, al cărui quantum este lăsat la aprecierea Curții, precizând totodată că cheltuielile de judecată se ridicau la o sumă de aproximativ 20 milioane lei.

123. Văduva reclamantului nu a formulat nici o cerere de reparație echitabilă după decizia de admisibilitate, deși în scrisoarea adresată acesteia la 10 noiembrie 2003 acesteia i s-a atras atenția asupra prevederilor art. 60 din Regulamentul Curții care prevede că orice cerere de reparație echitabilă în baza art. 41 din Convenție trebuie formulată în cadrul observațiilor scrise cu privire la fondul cauzei sau, în lipsa unor asemenea observații, în cadrul unui document separat transmis într-un termen de maximum două luni de la decizia prin care cererea este declarată admisibilă.

124. Cu toate acestea, în ciuda lipsei unui răspuns al văduvei reclamantului la scrisoarea de însoțire a deciziei de admisibilitate, Curtea apreciază că, având în vedere împrejurările excepționale ale cauzei, îndeosebi caracterul deosebit de grav al încălcărilor constatate, precum și prejudiciul moral evident rezultând din acestea, va fi acordată, în echitate, după cum prevede art. 41 din Convenție, suma de 10.000 euro cu acest titlu.

B. Majorări de întârziere

125. Curtea hotărăște să aplice majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. hotărăște că a fost încălcat art. 3 din Convenție, ca urmare a torturii la care a fost supus reclamantul în timpul reținerii;

2. hotărăște că a fost încălcat art. 3 din Convenție, ca urmare a faptului că autoritățile nu au desfășurat o anchetă amănunțită și eficientă în legătură cu tratamentul menționat;

3. hotărăște că a fost încălcat art. 6 alin. 1 din Convenție;

4. hotărăște că:

a)statul pârât trebuie să plătească văduvei reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform art. 44 alin. 2 din Convenție, 10.000 (zece mii) euro cu titlu de prejudiciu moral, convertiți în lei la cursul din ziua efectuării plății, precum și orice eventuală altă sumă care ar putea fi datorată cu titlu de impozit asupra sumei menționate;

b)această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca Centrală Europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale.

Redactată în limba franceză și comunicată în scris la data de 12 octombrie 2004, în baza art. 77 alin. 2 și 3 din regulament.

J.-P. Costa,
preşedinte

S. Dolle,
grefer